1853. No. 35.

MIDDELBURGSCHE COURANT

Dingsdag 22 Maart.

Besturen en Administratien.

MARINE.

Openbare Aanbesteding bij inschrijving, aan de Directie der Marine te ***Vlissingen***, op Vrijdag den 25 Maart 1853, des voormiddags ten elf ure, van:

Het repareren en gedeeltelijk vernieuwen van het Dak der Smederij op 's Rijks Werf te Vlissingen, met gedeeltelijke bijlevering van Materialen.

Het bestek en de voorwaarden liggen ter lezing aan het Ministerie van Marine te 's Gravenhage, bij de Directie der Marine te Vlissingen, in eenige Logementen te Middelburg en Vlissingen; terwijl de aanwijzing twee dagen te voren op het lokaal zal plaats hebben.

De inschrijvings-biljetten, op zegel, bevattende de aanneemingssom in schrijfletters en de namen van Aannemer en Borgen, zullen, vóór het bepaalde uur, gesloten en vrachtvrij, aan de Secretarie der Directie te Vlissingen moeten bezorgd zijn.

VLISSINGEN, den 14 Maart 1853.

De Directeur en Kommandant der Marine,
H. H. T. COOPS.

STRANDVONDERIJ.

Aan Belanghebbenden wordt kennis gegeven, dat op het Strand der Gemeenten ***Biggekerke*** en ***Zoutelande*** zijn aangespoeld, en in laatstgenoemde Gemeente geborgen, de volgende Goederen, te weten:

Eene Riga-houten RA, lang 10 El;
Eene dito dito, „ 9 El;
Eene dito dito, „ 6 El;

Twee Eikenhouten BALKEN, eenige dito houten RIBBEN, PLATEN en ander Scheepshout, van verschillende dikte en lengte; eenige IJzeren en Koperen BOUTEN, en drie Kistjes EAU-DE-COLOGNE.

Wordende een iegelijk ter reclame opgeroepen, die tot het geborgene meent geregtigd te zijn.

MUZIJKGEZELSCHAP UIT KUNSTLIEFDE.

Heeren Leden worden verwittigd, dat, uit hoofde der invallende Feestdagen, de gewone Bijeenkomst op Donderdag 24 Maart 1853 **geen plaats hebben zal.**

Namens het Bestuur,
D. J. VAN DER HORST SERLÉ Jr.,
Secretaris.

Binnenlandsche Tijdingen.

MIDDELBURG, 21 Maart.

Ten gevolge van het vergelijkend onderzoek, in het begin van februarij jl. te 's Gravenhage gedaan, heeft de minister van binnenlandsche zaken een twaalftal personen als leerlingen voor de telegrafie toegelaten en ter beschikking van de commissie voor de zaken van den rijks-telegraaf gesteld.

— Sommigen verzekeren, dat de minister van binnenlandsche zaken voornemens zou zijn, bijaldien de wet op het armwezen door de tweede kamer aangenomen wordt, nog in den loop der tegenwoordige zitting van de staten-generaal eene wet op het onderwijs in te dienen.

— Het dezer dagen aan de tweede kamer der staten-generaal aangeboden ontwerp van wet, tot regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over 1851, behelst het volgend eenig artikel: „Het batig slot van de rekening der koloniale remises over het jaar 1851, ten bedrage van ƒ7,879,447,48, wordt toegevoegd aan de middelen der inkomsten over het dienstjaar 1851."

— Donderdag heeft H. M. de koningin-weduwe, vergezeld van Z. K. H. prins Hendrik der Nederlanden, des voormiddags, in den vorstelijken grafkelder in de Nieuwe Kerk te Delft haar jaarlijksch bezoek gebragt, zijnde de dag op welken haar koninklijken gemaal, vier jaren geleden, te Tilburg is gestorven.

— De gemengde commissie voor de stenografie uit de beide kamers der staten-generaal heeft de belanghebbenden verwittigd, dat het vergelijkend examen voor de vervulling der openstaande plaatsen bij de stenografische inrigting zal worden gehouden op 23 maart a. s., des voormiddags ten 10 ure, in het gebouw van de tweede kamer der staten-generaal te 's Gravenhage.

— Men meldt uit Rome van den 8 dezer, dat de gezondheidstoestand van pater Roothaan een zeer gunstigen keer heeft genomen.

Buitenlandsche Tijdingen.

Engeland. — *Londen* 17 *maart.* Het bestuur der engelsche bank heeft in eene heden gehouden algemeene vergadering besloten, een dividend van 4 pct. over het halfjaar te voldoen, vrij van income tax.

— De heer Eward, lid van het lagerhuis, heeft aan den heer Ducos, den franschen minister van marine, twee brieven geschreven, waarin hij hem eenige ophelderingen vraagt betreffende de krijgstoerustingen in Frankrijk. In zijn antwoord hierop zegt de heer Ducos, dat hij het als eene groote ramp zou beschouwen, zoo er zich eenig verschil van ernstigen aard tusschen de beide rijken verhief, wenschende dat tusschen de twee mogendheden steeds de beste verstandhouding heersche. Hij verklaart ook, niet te begrijpen, wat aanleiding kan hebben gegeven, om de Engelschen hunne overzeesche naburen van eenige oorlogzuchtige bedoeling te doen verdenken, daar de laatsten nog geene de minste krijgstoerustingen hebben gemaakt, en niets liever wenschen, dan den vrede te behouden.

— Gisteren heeft men eene proeve genomen, om rijdende artillerie per spoorwagen te vervoeren. Tot dit einde werd een gedeelte van eene batterij zwaar geschut, met manschappen, paarden, kanonnen, caissons enz., van het station des zuid-oostelijken spoorwegs naar Woolwich vervoerd en daar uitgeladen, al hetgeen in ruim twee uren was volbragt.

— Er is eene kaapsche mail binnen. De berigten aangaande den kaffer-oorlog, melden geene verandering in den toestand van zaken. De Kaffers schenen minder vredelievend gezind.

— De zuid-amerikaansche brievenmail brengt het berigt, dat de burger-oorlog te Buenos-Ayres voortdurend woedde. Men verwachtte een aanval op de stad. De britsche zaakgelastigde, kapitein Gore, is door de stadsregering van Buenos-Ayres weg gezonden, als zijnde gevaarlijk voor de rust der stad. Over het algemeen zijn de berigten uit Rio, zoo als gewoonlijk, verward.

— De Panama Herald bevat het volgende: „Ten gevolge van de sponsachtige, veerkrachtige natuur van den begrafenisgrond in San-Francisco, zijn de lijken eene zelfstandigheid geworden, wel bekend bij de chemisten, onder den naam van adipocher, gelijk staande aan en een overgang van stearine tot spermaceti. Er was dadelijk een industrieel bezig om deze chemische stof in te zamelen, ten einde er zeep van te maken.

— Het eerste schip, dat van New-York bestemd is tot de stoomboot-dienst tusschen Panama en Sydney, en dat de Gouden Eeuw heet, zal van 2864 tonnenlast zijn en 1200 passagiers kunnen bevatten: 1ste kajuit 200; 2de kajuit 200 en 3de kajuit 800. Daarenboven zal het 1200 tonnen kolen en 500 tonnen lading kunnen bergen.

— Heden morgen heeft, door het springen van een stoomketel op het station te Brighton, een droevig ongeluk plaats gehad. Drie machinisten verloren het leven, de eerste werd letterlijk onthoofd en het hoofd op een grooten afstand gevonden. Zoo sterk was de kracht, dat een zwaar stuk ijzer door het stationsdak geslingerd werd en al de vensterglazen in den omtrek sprongen. Het ongeluk werd veroorzaakt, naar men gelooft, doordien een der machinisten de veiligheidsklep had afgesloten, om den stoom spoediger in werking te brengen.

— Het gebouw der tentoonstelling zal waarschijnlijk dit jaar niet geopend worden.

Turkije. Een telegrafisch berigt, bij den Morning Post uit Parijs ontvangen, meldt, dat, op het aanzoek van den groot-vizier, de britsche zaakgelastigde eene depêche heeft afgezonden aan den admiraal Dundas, bevelhebber der vloot in de Middellandsche zee en gestationeerd bij Malta, om hem uit te noodigen zoo spoedig mogelijk in den Archipel het anker te werpen. Bovendien verneemt men, dat Rifaat-pacha minister van buitenlandsche zaken is geworden, in plaats van Fuat-Effendi, die, zoo als vroeger reeds is gemeld, deze betrekking heeft nedergelegd, omdat vorst Menzikoff hem geen bezoek had gebragt.

Het ware van de zaak is nog niet bekend, daar men nog niet weet waarom de Porte aan den russischen gezant de afzetting van den minister van oorlog heeft toegezegd, evenmin als waarin het ultimatum van vorst Menzikoff bestaat. Het is echter onbetwistbaar, dat de verwerping van dat ultimatum door den divan, en de daarop gevolgde inroeping der hulp van Frankrijk en Rusland door de Porte, feiten zijn die tot eene ernstige verwikkeling aanleiding geven, welke de schikking van het oostenrijksch-turksch geschil zeer kan in den weg staan. Het is evenwel te hopen, dat de zaak geen ernstige gevolgen zal hebben, en dat de tusschenkomst der beide mogendheden, van welke die gevraagd is, niet gewapend maar vredelievend zal zijn, welk laatste ook trouwens volstrekt niet tot de onmogelijkheden behoort. Het Turksche Rijk vervalt alzoo van de eene beslommering in de andere.

Duitschland — *Weenen* 16 *maart.* De begrafenisplegtigheid van den generaal Haynau zal morgen met groote praal plaats hebben. Het lijk van den overledene is gebalsemd.

Naar men verneemt, zou hij bestemd zijn geweest, om op nieuw in active dienst te treden; men zou hem namelijk als opperbevelhebber over de oostenrijksche troepen in Italie aangesteld hebben.

— De begrafenisplegtigheid van den aartsbisschop Mild zal insgelijks morgen plaats hebben. Als een zijner waarschijnlijke opvolgers noemt men den bisschop van Brunn, den graaf von Schaffgotsche of den bisschop van Seckau in Stiermarken.

De laatste (de heer von Raucher) is iemand van groote bekwaamheden, die van wege de regering belast is met de onderhandelingen over een concordaat tusschen Oostenrijk en den H. Stoel.

Berlijn 18 *maart.* Naar men verneemt zal de eerste kamer, wegens het invallende Paaschfeest, hare zittingen voor eenige weken schorsen.

— De gisteren gehouden zitting der eerste kamer was gewijd aan de beraadslaging over de districtswet voor de Rijnprovincien en Westfalen. De tweede kamer hield zich bezig met de behandeling van het zelfde onderwerp in het algemeen. Beide zittingen leverden niets voor het buitenland belangrijks op.

— Het schip van schipper A. Raath, van Keulen naar Mannheim, is den 16 tusschen Godorf en Wesselingen geheel gezonken. Het had eene lading van 3631 centenaars, bestaande grootendeels uit suiker, tabak, koffij en droogerijen, aan boord. Een klein gedeelte van die goederen is te Keulen aangespoeld en geborgen.

Italie. — *Rome* 12 *maart.* De paus heeft in zijne allocutie het consistorie bekend gemaakt, dat de bisschoppelijke hierarchie in de Nederlanden hersteld is. Bisschoppelijke zetels zullen gevestigd zijn te Utrecht (aartsbisdom), Haarlem, 's Bosch, Breda, en Roermonde.

Spanje. — *Madrid* 15 *maart.* Het dagblad van Madrid deelt het rapport mede der commissie, waarvan de senaat het voorstel betrekkelijk den maarschalk Narvaez had verzonden.

Frankrijk. — *Parijs* 19 *maart.* In de zitting der wetgevende vergadering op gisteren, is eindelijk het budget ingekomen. De ontvangsten zijn geraamd op 1520 mill. fr. en de uitgaven op 1519 mill. fr. De vergadering is, na inlage van het budget genomen te hebben, uit een gegaan, om niet voor den 30sten dezer weder bij een te komen.

— Onder de democraten moet eene inschrijving geopend zijn, ten behoeve van een monument voor madame Raspail. Men schrijft in voor 50 centimes. Zoo men zegt, is er reeds voor eene belangrijke som ingeschreven.

— Iemand, die het laatste bal van den senaat heeft bijgewoond, verhaalt, dat bij die gelegenheid, zoo als meest altijd het geval is, eene menigte bijouterien is verloren. Ditmaal echter was het aantal van die voorwerpen van weelde zoo groot, dat de bedienden van het paleis er een geheel kistje vol van hadden. Zeer verwonderd was evenwel de senaat, dat die ringen, braceletten, spelden enz. enz., niet werden gereclameerd; doch die verwondering hield op, toen men, deze voorwerpen onderzoekende, bevond, dat bijna al die fraaijigheden valsch waren. Zij zullen nu, daar er niemand om komt opdagen, aan een der gasthuizen gegeven worden, om ze ten voordeele der armen te verkoopen.

— Gisteren avond had er op de Tuilerien, in de vertrekken der keizerin, eene kleine partij van omstreeks 100 personen plaats. Al de ministers waren hierbij tegenwoordig, en voor het uitgelezen gezelschap heeft de bekende Bosco zijne goochelaarskunsten vertoond.

— Als eene belangrijke gebeurtenis meldt men, dat de prinses von Lieven, die op de Tuilerien verschenen was, zich aldaar zondag heeft vertoond.

— De keizer zal zondag eene wapenschouwing houden over de troepen, die de garnizoenen van Parijs en Versailles zullen verlaten.

— Het werk van Guizot over de republiek onder Cromwell, houdt de aandacht bezig, zoo wel van de leden der academie als van andere geletterde en staatkundige kringen. Het zal eerlang verschijnen.

— *Des avonds.* — Heden vernam men het overlijden van een bekend democratisch redenaar, de heer Michel (de Bourges). Hij is te Montpellier overleden, aan eene longziekte. Hij had nog slechts den ouderdom van 55 jaren bereikt en behoorde onder die weinige democraten welke een vrij groot fortuin bezitten. — Men verwacht van de ongesteldheid van den minister van oorlog de St. Arnaud weldra een droevig levenseinde. De veldtogt tegen Kabylie zal dus zonder den maarschalk geschieden. Prins Napoleon, Jerome's zoon, zal er deel aan nemen. — De keizer heeft aan Rachel een jaargeld van 20,000 fr. en aan hare zuster 6000 fr. toegelegd.

Beursberigt. — 3 pct. 79,50; 4½ pct. 103,25 fr.

Belgie. — *Brussel* 18 *maart.* De senaat heeft gisteren zonder discussie, met eenparige stemmen, het wets-ontwerp aangenomen, betreffende de dotatie van den kroonprins.

— Uit het Luxemburgsche wordt gemeld, dat de wolven aldaar vele verwoestingen onder het vee aanrigten en zelfs tegen het vallen van den avond personen aanranden.

Ingezonden Stukken.

Aan de Heeren Redacteuren der Middelburgsche Courant.

MIDDELBURG, 19 Maart 1853.

Mijne Heeren!

Hoogen prijs stellende op de door UEd. in het werk gestelde wordende pogingen, om het verhandelde in de zittingen van den gemeenteraad alhier ter kennis van het algemeen te brengen, en hulde doende aan het daartoe leidende beginsel, om namelijk de behartiging der gemeentebelangen bij alle ingezetenen op te wekken; zoo vinde ik mij juist dien ten gevolge genoopt UEd. indachtig te maken, op de nu en dan plaats hebbende onjuiste mededeeling van het voorgevallene. Kortheidshalve zal ik mij nu evenwel bepalen tot een der punten van behandeling, in uw laatste verslag opgenomen, en geheel verkeerd aan uwe lezers medegedeeld. Het betreft *de condition van aanbesteding* „voor de uitdieping haven, kaden en binnengrachten." Bij het in behandeling brengen derzelve, werd door den voorzitter ter kennis der vergadering gebragt, dat dezer dagen, doch mijns bedunkens wat laat, was ingekomen, een rekwest van de vroeger op de modderschuiten, steeds gebezigd zijnde werklieden, met dringend verzoek, dat de raad hunne belangen, bij den eventuelen aannemer, mogt ter harte nemen.

Na eenige ten deze plaats gehad hebbende discussien, werd door den heer van Sonsbeeck der vergadering in overweging gegeven, of het niet mogelijk zoude zijn, dat als nog eenige daartoe strekkende bepaling in de condition van aanbesteding werd opgenomen; dit denkbeeld, ook bijzonder door den heer van Diggelen aanbevolen, vond algemeen bijval, en deed den heer voorzitter, de hierna volgende ampliatie der bedoelde condition, aan de goedkeuring der vergadering onderwerpen, te weten: „dat de aannemer *verpligt* zoude zijn, zich bij voorkeur van de vroegere werklieden te bedienen."

Hoe zeer ook ingenomen met het denkbeeld, dat de adressanten ook in het vervolg tot dien arbeid zouden gebezigd worden en daarin bij voortduring een middel van bestaan vinden, meende ik nogtans tegen het absolute van het voorschrift te moeten opkomen, en achtte het wenschelijk het woord *verpligt*, door een ander van minder strenge beteekenis, vervangen te zien, als kunnende het mijns bedunkens niet in het belang der gemeente zijn, zoodanige voor den aannemer bezwarende bepaling in het bestek te zien opgenomen. Deze zienswijze werd door den heer van Uye, en naar het later bleek, door meest al de leden gedeeld, en alstoen, op voorstel van mr. Siffle, besloten, de woorden „de aannemer zal *verpligt* zijn," te doen vervangen door: „het wordt den aannemer *aanbevolen* enz."

Uit het hier medegedeelde zult UEd. gemakkelijk zien dat, wat ik in den aanvang zeide, omtrent de weinige naauwkeurigheid van het gerelateerde, in geenen deele overdreven was; immers eene bloote vergelijking zal zulks ten eenenmale bevestigen. Meerdere dergelijke verkeerde opvattingen, in het verslag aangegeven, zoude ik zonder moeite kunnen aanwijzen en wederleggen, doch heb gemeend mij uitwendig tot het bovenvermelde te kunnen bepalen, als daaruit genoegzaam blijkende, dat eene meer trouwe en juiste redactie, wel zeer van eenig wezenlijk nut zijn, als hoogst wenschelijk te beschouwen is.

Met de opneming dezer regelen, of met eene verbetering van het in meergenoemd verslag vermelde, zult UEd. verpligten

UWEd. Dw. Dienaar,
W. Ph. VIS,
Lid van den Gemeenteraad.

Den Wel Ed. Heer Redacteur der
Middelburgsche Courant.

GOUDA, Maart 1853.

Wel Edel Heer!

Ingevolge mijne belofte, zend ik u hierbij de Goudsche gasgeschiedenis, met verzoek die in uw geacht blad te willen opnemen, om daar door een einde te maken aan de scheeve oordeelvellingen, gebaseerd op verkeerde berigten in onderscheidene dagbladen op- en overgenomen.

Hoogachtend heb ik de eer te zijn

Uw. Dr.
V. ITERSON.

In de maand November jl. begaven zich de heeren burgemeester en een der wethouders uit deze stad, voor hunne privé rekening en zonder eenigen lastbrief, naar Amsterdam, ten einde het zoogenaamde oeconomisch gaslicht der heeren Westerman en Robbé aldaar in oogenschouw te nemen. Eerstgenoemde heeren noodigden mij uit hun gast te zijn, van welke beleefdheid ik gaarne gebruik maakte. In de werkplaats gekomen, gelegen op het Roeters-eiland, zagen wij haar verlicht door twee gasvlammen, waarvan de eene werd voortgebragt door het gas, waarmede in de openbare verlichting van Amsterdam wordt voorzien, zijnde de andere die van het zoogenaamde oecon. gas. De helderheid van de laatste boven die der eerste, was zeer aanzienlijk; de afstand waarop men altijd nog lezen konde, was bij het oecon. gaslicht meer dan eens zoo groot, dan die bij het gewone gaslicht. Wij lieten de branders der verschillende gasleiders verwisselen of omzetten en altijd bleef het oecon. gaslicht veel glansrijker, veel witter en meer schitterend dan de gewone gasvlam. In een ander vertrek gekomen, vonden wij wederom, even als vroeger, twee verschillende lichten, ieder van een' afzonderlijken gasmeter voorzien, welke werktuigen ons aantoonden, dat het verbruik van gewoon gas in den zelfden tijd veel grooter was dan dat van oecon. gas, en proeven met den photometer genomen, deden duidelijk zien dat het oecon. gas veel sterker lichtvermogen had dan gewoon gaslicht, alsmede, dat de kraan van den eersten brander voor een groot gedeelte gesloten, en daardoor de vlam veel kleiner moest gemaakt worden, wilde men de lichtkracht der beide vlammen gelijk maken. Ook hier lieten wij de beide gasbekken omzetten, andersoortige branders aanschroeven, deze nogmaals omzetten, altijd met den zelfden uitslag; kortom, welke proeven wij ook mogten nemen, altijd bleef het voordeel aan den kant van het oecon. gas en wel zoodanig dat het iedereen duidelijk moest in de oogen springen. De beide heeren waren dan ook over het oecon. gaslicht uitermate tevreden, en ik kon of mogt niet anders zeggen, dan dat ik het voortreffelijk vond. Aangezien nu de lichtsterkte van een gas, zoo niet geheel, dan toch voor het grootste gedeelte afhankelijk is van zijn gehalte aan dubbele koolwaterstof, zoo meende ik dan ook dat het oecon. gas veel rijker aan deze zelfstandigheid moest zijn dan het gas bij de Amsterdamsche straatverlichting in gebruik, weshalve ik den beide heeren adviseerde, de heeren Westerman en Robbé den voorslag te doen, eene hoeveelheid gas, in eene blikken of glazen flesch, aan ons over te maken, om het scheikundig te doen analyseren. Deze voorslag geschiedde, eensdeels om de voortreffelijkheid van het oecon. gas door een scheikundig onderzoek te doen bevestigen, anderdeels, om in het vervolg eene norma te hebben waarvan men konde uitgaan, indien men omtrent de geleverde waar in later tijd eens verschil mogt krijgen, — een voorzorgsmaatregel, des te meer van gewigt, om dat er in het contract van aanbesteding een art. is geinsereerd, dat een der gas-lantaarns, ter keuze van het dagelijks bestuur, zoodanig moest worden ingerigt, dat daaruit ten allen tijde op eene doelmatige wijze eene zekere hoeveelheid gas ter onderzoek kan worden afgetapt. De heeren Westerman en Robbé, die dezen voorslag gretig aannamen, zonden ons later eene met koperen luchtkraan gesloten varkensblaas, doch die slechts voor ongeveer de helft of twee derden met gas gevuld was en onder weg waarschijnlijk veel van haren inhoud verloren had. Deze wijze van verzending was, wij moeten het bekennen, zeer gebrekkig en in het nadeel der afzenders, des niettegenstaande besliste het scheikundig onderzoek zeer ten voordeele van het oecon. gas, blijkens het reeds vooruitgezonden advies der Vereeniging voor volksvlijt. Om de zaak in dezen zin tot meerdere klaarheid te brengen, alsmede om de reeds vermelde redenen, schreef ik, buiten burgemeester en wethouders om, aan de heeren Westerman en Robbé, om hun gas door de Vereeniging van volksvlijt op nieuw scheikundig te doen ontleden, hetzelve met betere voorzorgen te vervoeren, niet twijfelende of de uitslag van die ontleding zou nog gunstiger voor het oecon. gas uitvallen. Of er aan dezen wensch gevolg gegeven is, kan ik niet met zekerheid melden.

Ten gevolge nu van het medegedeelde, mitsgaders van andere nasporingen, te veel om hier vermeld te worden, hebben burgemeester en wethouders aan den gemeenteraad alhier rapport uitgebragt, waarnaar het volgende letterlijk is afgeschreven.

— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

„Vervolgens onderzochten wij, wat er van het fabriekaat was der heeren Cossas & Co., die bij missive van den 15 september 1852, in uwe vergadering van den 17 september daaraanvolgende ter tafel gebragt, zich aanbevalen tot verlichting der gemeente met hun gas, hetwelk zij den naam geven van oeconomisch gas. Wij vernamen dat genoemde heeren een octrooi verkregen hadden, tot het vervaardigen van eene zekere compositie waaruit zij een gas stookten, dat naar hunne meening veel beter, goedkooper en doelmatiger was. — De heeren Cossas & Co. hebben zich bij contract verbonden aan de heeren Westerman en Robbé te Amsterdam, om aan hun alleen in dit koningrijk hunne grondstof te leveren. Daarentegen zagen zij van de exploitatie der verlichting in de gemeenten af, en lieten dit aan laatstgenoemde ondernemers over. Deze heeren zijn dan ook naar hier gekomen en hebben aanzoek gedaan om die nieuwe uitvinding op de verlichting dezer stad toe te passen. Tevens werden wij onderrigt, dat er eene nieuwe gassoort, door de heeren le Prince & Co. te Luik uitgevonden was, en toegepast werd te Dusseldorp door de heeren Sinzich & Co. De heeren Westerman en Robbé zeggen dat hun gas eene verbeterde methode is van genoemde belgische fabrijkanten. Ten einde de waarde dezer gassoort te onderzoeken, wendde onze burgemeester zich tot zijnen ambtgenoot te Dusseldorp, en verkreeg dato 13 october 1852 een allerbeleefdst en zaakvol rapport, hetwelk wij de eer hebben als bijlage no. 1 ter uwer cognitie te brengen. Hieruit blijkt, mijne heeren! dat de regering van Dusseldorp met het gas, dat hij met den naam van patentgas bestempelt, zeer te vreden is, en voor hare 342 lantaarns, brandende 1500 uren, ƒ 7387,20 betaalt. Stelt men nu dat in Gouda evenveel weelde en welvaart heerscht als te Dusseldorp, dan zoude de verlichting aan onze stad in evenredigheid moeten kosten ƒ 6350, wanneer men onze 66 gasvlammen 2de soort tot 1ste soort maakte en de lantaarns 2100 uren per jaar liet branden.

Met deze inlichting toegerust zijnde, begaven wij ons naar Amsterdam, om het gas van de heeren Westerman en Robbé te onderzoeken en te vergelijken met dat der engelsche compagnie, die aldaar de straatverlichting heeft aangenomen.

In hunne fabrijk, gelegen op het Roeters-eiland, hebben wij diverse proeven genomen, die ons tot de volgende resultaten hebben geleid:

1. dat het licht oneindig helderder, witter en schitterender is;

2. was de afstand waarop de zelfde letterdruk leesbaar was bij het oecon. gas, aanmerkelijk grooter dan bij eene even groote vlam van gewoon kolengas;

3. door den photometer hebben wij duidelijk afgemeten, dat eene vlam van het engelsche gas 4 duimen breed en 2 duim hoog zijnde, gelijk staat met eene vlam van het oecon. gas van 1 duim breed en 1½ duim lang; alzoo was het laatste licht viermaal sterker dan het eerste.

4. dat het verbruik van oecon. gas in den zelfden tijd veel geringer is dan dat van gewoon gas, waaruit volgt, dat de aanleg van stookplaatsen, gashouders en voerbuizen minder ruimte innemen, minder materiëel vorderen en minder onderhoud noodig maken, dan bij de bereiding van gewoon gas.

Onze goede opinie van het gas werd nog versterkt door een scheikundig onderzoek, dat wij lieten instellen bij de Vereeniging van volksvlijt te Amsterdam, en dat wij hier als bijlage no. 2 deponeren. Daaruit blijkt, dat het oecon. gas 7,85 pct. dubbel koolwaterstof meer bevat dan dat der engelsche compagnie, en waarschijnlijk zoude de analyse nog gunstiger geweest zijn, indien de overzending en bewaring van het te onderzoeken gas geschied ware volgens de regelen der wetenschap, in een vat van glas of metaal. De verzending toch had plaats in eene gewone varkensblaas, en het is over bekend, dat, gassen in dergelijke toestels opgesloten, blootgesteld door andere gassen, aan uit- en instrooming, alzoo aan vermenging, onderworpen zijn en aanmerkelijke veranderingen kunnen ondergaan. Maar hetgeen ons bij het scheikundig onderzoek nog meer verheugde, was, dat het oecon. gas vrij is van voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen, zoo als zwavelwaterstof en zwavelig zuur. Daardoor verheft het zich zeer boven het gewone steenkolen gas, dat men tot heden nog niet geheel heeft weten te zuiveren van deze onaangename en schadelijke eigenschappen.

Daarbij komt, dat de retorten aan het oecon. gas worden verhit door turf en niet door steenkolen, waardoor zeer verminderd wordt de onaangename last, welke die fabrijken onvermijdelijk aan de naaste buren geven.

Nog hebben wij een bezoek afgelegd bij den heer van Emden, eigenaar van het polytechnisch museum te Amsterdam, die ons mededeelde, dat er bij die inrigting met het oecon. gas uitgebreide proeven zijn genomen, welke, even als het scheikundig onderzoek, de meest voldoende resultaten hebben opgeleverd. Gemelde heer voorziet, dat deze uitvinding eene revolutie zal maken in de thans gebruikelijke gasverlichting, dat door den tijd de nieuwe bewerking algemeen zal toegepast worden.

Uit al het goede, dat wij van het oecon. gas vernamen, verzochten wij den heer Robbé, den ingenieur der firma Westerman en Robbé, om met ons eene conferentie te houden, waarvan het gevolg was:

1. Dat de genoemde heeren aanboden, de stad met hun gas te verlichten voor ƒ 5198 's jaars, namelijk, zoo als in het bestek beschreven staat: 144 groote en 66 kleine lichten, brandende 2100 uren (zie bijlage no. 3) (*a*), alzoo ƒ 38,16 meer dan de olieverlichting gemiddeld over de jaren 1840 — 1851 gekost heeft.

2. Dat, indien de stad mogt verlangen, in plaats van 66 kleine, allen groote lichten te laten branden, hetgeen wij casu quo zeer zouden aanbevelen, hunne aannemingssom tot ƒ 6000 zoude klimmen (zie bijlage no. 4), zijnde ƒ 140,16 meer, dan gemiddeld in den laatsten tijd betaald is.

3. Dat zij aannemen te leveren voor de groote lichten, vlammen, die eene oppervlakte hebben van 24 vierk. ned. duimen, bedragende iets meer dan een derde der bepaalde grootte der vlammen van het steenkolengas. De kleine vlammen zouden zij naar eene evenredige uitgebreidheid leveren.

4. Dat zij aannemen de lantaarns te voorzien van glazen cylinders en reflectoren, hetgeen naar ons oordeel eene wezenlijke vooruitgang in de gasverlichting is, daar nu het licht geleid en dat gene benuttigd wordt, wat anders in de luchtruimte verdwijnt.

5. Dat, aangezien hunne fabrijklokaliteit zoo veel kleiner behoeft te zijn, dan dergelijke gewone inrigtingen, zij volstaan kunnen met dat gedeelte van het proveniershuis enz. enz.

Deze propositien, gevoegd bij den gunstigen uitslag, die het onderzoek heeft opgeleverd, doen ons de vrijheid nemen, mijne heeren, u deze zaak aan te bevelen, en welke voorstanders wij ook mogen zijn van openbare aanbesteding, u te adviseren, in dezen van dit goede beginsel af te wijken, daar wij met vertrouwen durven verzekeren, dat het oecon. gas verre de voorkeur verdient boven het steenkolen gas, en de overtuiging hebben, dat het laatstgemelde gas nimmer tot den genoemden prijs kan geleverd worden, waarin wij versterkt zijn door eene onderhandsche aanbieding van den heer . . . . aannemer der . . . . . door middel van uit steenkolen bereid pijpgas, welke som wij kieschheidshalve hier verzwijgen. Nademaal nu de heeren Westerman en Robbé de eenige geregtigden zijn tot het leveren van oecon. gas, zoo zouden wij u voorstellen:

1. Op uw besluit van den 5 december 1852 terug te komen, om eene openbare aanbesteding te doen plaats hebben der gemeente-verlichting, door middel van uit steenkolen bereid pijpgas.

2. De verlichting te gunnen aan genoemde heeren, door middel van hun oecon. gas, voor eene jaarlijksche retributie van ƒ 6000, naar de voorwaarde van het bestek, gewijzigd zoo als hier boven beschreven is, en daarop de goedkeuring van gedeputeerde staten te vragen.

Wij gevoelen evenwel, mijne heeren, dat deze zaak van groot belang is, en waarvan de beslissing moeijelijk moet vallen, daarom stellen wij ten laatste nog voor uw definitief besluit op te houden, tot dat eene commissie uit uw midden, met het rapport in de hand, de zaak te Amsterdam gezien en onderzocht, en verder al datgene in het werk gesteld heeft, wat zij nuttig en noodig zal oordeelen.

Daarbij uiten wij den bescheiden wensch, dat deze commissie hare taak spoedig moge volbrengen, daar de steeds rijzende prijzen van het ijzer, de kosten van eene eventuëel op te rigten gasfabrijk steeds moeten doen klimmen.

Burgemeester en wethouders van Gouda."

Na de voorlezing van dit rapport, stond een der raadsleden op en verklaarde, dat ook hij het oecon. gas te Amsterdam, op de gemelde plaats, had zien branden; dat hij volkomen instemde met het uitgebragt verslag, en dat hij, uit hoofde van de kosten, tegen het voorstel was, door burgemeester en wethouders aan het slot van hun rapport gedaan. Het meerendeel der raadsleden was van het zelfde gevoelen, hetwelk ten gevolge had, dat gemeld voorstel, om eene commissie van onderzoek naar Amsterdam te zenden, verworpen werd.

Daarna werden de overige voorstellen, in het rapport vervat, in discussie gebragt, en deze, behoudens eenige geringe wijzigingen in het contract, met algemeene stemmen aangenomen.

(*a*) *Ik heb het onnoodig geoordeeld van deze en de volgende bijlage inzage te geven, als zijnde voor den lezer van minder belang.*

MIDDELBURG, den 21 Maart 1853.

Heden leed de Roomsch-Katholijke gemeente alhier een treffend verlies, door het vertrek naar elders van den weleerw. heer J. C. Knoors, pastoor dezer gemeente.

Nog geen vijf jaren mogt zij zich in het bezit verheugen van eenen herder, die steeds, met voorbeeldeloozen ijver en opoffering zijner gezondheid, het geestelijk en tijdelijk welzijn zijner gemeentenaren behartigde. Hij was voor weduwen en weezen een raadsman en vader, terwijl de armen in hem een steun en waren vriend vonden.

Door toenemende ziekelijkheid zag zijn eerwaarde zich verpligt zijne betrekking tijdelijk neder te leggen.

Wij hopen dat zijn eerwaarde de gezondheid herkrijge, en dat hij, na herstel, wederom met dien zelfden ijver moge arbeiden, in die gemeente, welke hem alsdan zal worden toebetrouwd. H.

TER DRUKKERIJ VAN DE GEBROEDERS ABRAHAMS.